

SPOR FEDERASYONLARININ ÖZERKLEŞMELERİ VE HUKUKSAL BOYUTUNDA SPOR HUKUKU GEREKSİNİMLERİ

AUTONOMY OF SPORT FEDERATIONS AND SPORT LAW REQUIREMENTS IN FORENSIC DIMENSIONS

Dr. Tekin ÇOLAKOĞLU

tcolakoglu@gmail.com

Arş. Gör. E.Esra ERTURAN

erturan@gazi.edu.tr

Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Spor Yöneticiliği Bölümü

“Spor İnsanlar için bir gereksinimse, hukuk da spor için bir zorunluluktur”

ÖZET

Özerkleşen spor federasyonlarında mevcut olan disiplin veya ceza kurullarının yanı sıra Futbol Federasyonunda olduğu gibi “Tahkim Kurulu” oluşturulmalı ve federasyonlar “yarı özerk” görünümünden çıkarılmalıdır. Devlet sporu yöneten değil de, denetleyen ve destekleyen konumda olmalıdır. Sporun bir lüks değil, toplum için bir ihtiyaç olduğu anlatılmalıdır. Spora aktarılan kaynaklar artırılmalıdır.

Uluslar arası arenada Türkiye'nin haklarını savunabilecek yeterli sayıda spor hukukçusunun yetiştirilmesi gereklidir.

Spor hukuku Türkiye’de yeni ve gelişmekte olan bir disiplindir. Spor hukuku spor branşlarında oluşacak ihtilafların çözümü için bir gereksinim ve zorunluluktur.

Anahtar Kelimeler : Spor Federasyonu, Özerklik, Spor Hukuku

ABSTRACT

In addition to existing boards of discipline and penalty in Autonomous sport federations arbitration board must have be built up as in Football Federation and federations have to be took out of their “semi-autonomous” appearance. Government must not be in the position to manage sport but to support and inspect. It must be told that sport is not a luxury but a necessity for public. Financial resources transferred to sport have to be increased.

It’s necessary to train sufficient sport lawyers who could defend Turkey’s rights international area.

Sport Law is a new and developing discipline in Turkey. Sport law is a need and necessity for the solution of conflicts that arises in sport branches.

Key words: Sport Federation, Autonomy, Sport Law.

A) GİRİŞ

Sporun ekonomik, siyasi ve sosyal konularda var olan etkinliğinin artarak devam ettiği günümüzde, çok geniş kitleleri ilgilendiren spor olgusu yaşayan bir canlı organizma gibi giderek büyümeye devam etmektedir. Büyüyen bu organizmanın kontrol edilebilirliği de değişen ve gelişen branşların çeşitliliği göz önüne alındığında giderek zorlaşmaktadır.

Değişen çağda değişmemek intihardır. Sporun da sürekli değişen ve gelişen şartlar çerçevesinde değişime uyum sağlaması gerekir.

Günümüzde, “hızla değişen bir ortamda ayakta kalabilmek ve rakiplerin önüne geçebilmek için, kurumun kendini yenilemesi, değişim fırsatlarını analiz edip ortaya çıkan potansiyeli değerlendirmesi ve en uygun stratejinin belirlenip bunun uygulanması için yeniden örgütlenme ve yapılanma işi”¹ olarak tanımlanan değişim, yönetimi sürekli gelişen spor organizması içinde uyulması ve uygulanması zorunluluk olduğu görünmektedir.

Türkiye’de sporun sevk ve idaresinden sorumlu Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, Anayasanın 59. maddesindeki “devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder ve başarılı sporcuyla korur” hükmünü gerçekleştirirken, ana hizmet birimleri olarak faaliyetlerini sürdüren spor federasyonlarına da belli sorumluluklar yüklemektedir². Bu nedenle gerek GSGM’nin gerekse federasyonlarının sözü edilen bu görevleri yerine getirebilmeleri için günün şartlarına uygun bir teşkilatlanma içinde olmaları, dolayısıyla değişmeleri zorunlu bir hal almaktadır.

Gelişmiş ülkelerde gönüllü kuruluşlar tarafından yönetilen sporun, ülkemizde halen devlet tarafından idare edilen kurum içerisinde olduğu ve kendi kendini yönetemediği görülebilmektedir. Avrupa’nın hemen her ülkesinde spor; bağımsız bir çatı örgüt altında toplanan özerk federasyonlarla branşlarını yöneten ve sayıları yüz binleri aşan spor kulüpleri tarafından halka yaygınlaştırılan bir yapılanma içindedir. Örneğin CCPR (Central Council of Physical Recreation and Sport) İngiltere’de fiziksel rekreasyon ve sporun yaygınlaştırılması, geliştirilmesi, araştırılması ve idare edilmesinden sorumlu devlet dışı bir organdır ve bünyesinde 250’den fazla hükümet dışı yönetim organı ve 150 binden fazla spor kulübünü barındırır³. Aynı görevi Alman Spor ve Olimpiyat Birliği (DOSB -Deutcher Olympische Sport Bund) 75 spor yönetim organı, Alman Gençlik Sporları(DSJ) ve Eyalet Spor Birliği (DSB) ve 90,000’ e yakın spor kulübü ile Almanya’da yürütmektedir⁴.

Federasyonlarda, çağın hızla değişen şartlarına ayak uydurma adına yapılacak bir yapısal değişim söz konusu olduğunda, “merkezden yönetim ve bürokratik çalışmanın sakıncalarını

¹ ERTURAN, E. E; “Türkiye’de Spor Federasyonlarında Özerklikle İlgili Gelişmeler-Federasyon Başkanlarının Görüşleri Açısından Bir Değerlendirme” Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2003, s.1

² 1982 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Md:59.

³ www.ccpr.org.uk

⁴ www.dosb.de

gidermek veya azaltmak için düşünülen bir yönetim şekli”⁵ olan özerklik artık bir zorunluluk olmuştur.

Demokratik toplumlarda spor insanlar için bir gereksinimse hukuk ta bu toplumlar için zorunlu bir gereksinimdir. Amatör veya profesyonel branşlarda yapılan spor müsabakalarında oluşacak ihtilafların çözümlenme yeri spor hukukudur.

Spor hukuku Türkiye’de yeni ve gelişmekte olan bir disiplindir. Spor hukuku spor branşlarında oluşacak ihtilafların çözümü için bir gereksinim ve zorunluluktur.

B) ÖZERKLİK KAVRAMI

Özerklik “bir kişinin, bir topluluğun, kendi uyacağı yasayı kendisinin koyması olarak tanımlanmakta ve bu anlamda kurumun kendine özgü bir yasaının bulunması, üst makamların koydukları kurallara uyma yerine, kendi kendini yöneten bir kuruluş olması nedeniyle tüzel ve töresel bir özgürlük”⁶ olarak da ifade edilmektedir.

Başka bir tanıma göre özerklik; kurumların öz sorumlulukları altında ülke yararları doğrultusunda, kendi hizmetlerini düzenleme haklarıdır⁷.

Özerklik kavramı kamu yönetimi açısından ele alındığında kuruluşların kendi sorumlulukları altında ve ülke yararları doğrultusunda kendi hizmetlerini düzenleme haklarını anlatır. Merkezden yönetimin ve bürokratik çalışmanın sakıncalarını gidermek veya azaltmak için düşünülen idari bir araç olan özerklik hem demokratik katılımın gelişmesiyle ilgili bir özellik olarak karşımıza çıkmakta hem de hizmetlerin aksatılmasına ve yürütmenin geciktirilmesine yol açan yetkilerin tek elde toplandığı kararların üst düzey merkezi organlar tarafından alındığı kurumlar yerine, yürütmede sürat, etkinlik ve verimlilik sağlayan, uygulayıcıların yönetimde söz sahibi oldukları, daha serbest ve esnek hareket edebilen kurumları esas alan temel özellik olarak bahsedilmektedir.⁸ Kurumlar açısından özerkliği iki sınıfta incelemek mümkündür;

⁵ TOBB, “Mahalli İdarelerin Yeniden Yapılandırılması” Yerel Yönetim Özel İhtisas Komisyonu Raporu”,1996, s.25

⁶ DÜLGER, İ., “Üniversite Yönetiminde Değişim Ve Özerklik”, H.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara,1991, s.5

⁷ TORTOP, N.; “Yerel Yönetimler ve Mali Özerklik” Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, C:5, Sayı:5 , Eylül, 1996, s.3-13

⁸ SARAN, M.U., “Özerklik ve Mahalli İdareler Düzeyinde Denetim” Türk İdare Dergisi, Sayı 408, Eylül,1995, s.21-32

İdari özerklik, özerk kuruluşların kendi organları aracılığı ile serbest olarak karar alabilmelerini ifade etmektedir. Buna göre bir kurumda yönetimin atama ile değil de, seçimle iş başına gelmesi özerkliğin bir ön koşulu olarak kabul edilebilir.

Mali özerklik ise özerk kuruluşların ayrı malvarlığına sahip olabilmelerini ve kanunların öngördüğü esaslar çerçevesinde kendi organlarının kararlarına dayanarak harcama yapabilmelerini öngörmektedir. Mali özerklik; bir kamu tüzel kişinin kendi kaynaklarından serbestçe yararlanarak kendi harcamalarını yönetmesi durumudur^{9 10}.

Özerklik hizmetlerin basit, çabuk, ekonomik ve daha iyi yürütülmesini sağlamak için tanınan bir araçtır. Dolayısıyla, özerkliğin gecikmeleri önleyebileceği, kurumların zarar görmesini engelleyeceği bu nedenle de, kâr etmelerini sağlayabileceği belirtilmektedir¹¹.

Özerkliğe geçişte üç temel adımdan bahsedilebilir; birincisi seçim sistemi, ikincisi mali özerklik ve üçüncü olarak da idari özerkliktir. Aslında birinci adım zaten özerkliğin sağlamada en önemli aşamayı meydana getirmekte ve hem idari hem de mali özerkliğin temelini oluşturmaktadır. Burada seçimin demokratik, katılımcı, merkezi ve mahalli baskıdan uzak bir yönetmelik çerçevesinde uygulanması gerekmektedir¹².

Bu noktadan hareketle; özerklik çalışmalarının temel amaçlarının başında uygulandığı kurumu etkin ve verimli bir yönetime kavuşturarak maksimum verimlilik ilkesi ile çalıştırmak ve sonuç almak olduğu söylenebilir.

C) SPOR FEDERASYONLARINDA ÖZERKLEŞME ÇALIŞMALARI

Türk Spor Teşkilatlanmasının tarihi sürecine bakıldığında¹³, yapının işleyiş ve bağlı bulunduğu otorite açısından sürekli değişime uğradığı görülmektedir.

⁹ ERTURAN, E. E; “Türkiye’de Spor Federasyonlarında Özerklikle İlgili Gelişmeler-Federasyon Başkanlarının Görüşleri Açısından Bir Değerlendirme” Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2003, s.7

¹⁰ TOBB, ”Mahalli İdarelerin Yeniden Yapılandırılması” Yerel Yönetim Özel İhtisas Komisyonu Raporu”,1996, s. 26

¹¹ TORTOP, N: “Özerk, Üretken ve Katılımcı Mahalli İdare Anlayışı”, Amme İdaresi Dergisi, Cilt:24, Sayı:4, 1996, s.3-13

¹² İMAMOĞLU, A. F., “Türkiye’de Sporun Yönetmelik Yapısı İçinde Spor Federasyonları” 7.Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Kongre – Paneller, 27-29 Ekim 2002, Antalya, s. 258-263

¹³ Türkiye’de sporun, 1920’de İstanbul’daki 16 spor kulübünün bir araya gelmesiyle İdman İttifakı’nı oluşturması ile ve daha sonra bu yapının yerini, Cumhuriyetin ilanıyla 22.05.1922’de kurulan tüzel kişilikli bağımsız yapı Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı’na (TİCİ) bırakılmasıyla yönetsel anlamda organize olduğunu söylemek mümkündür. TİCİ; sporun ve spor örgütlerinin her türlü ekonomik, siyasal, ırkçı, vb. baskılardan bağımsız; buldukları ülkenin devletine, hükümetine ve siyasal kuruluşlarına karşı özerk; “özel hukuk tüzel kişisi” olarak örgütlenmiş ve ulusal spor yönetiminde “son söz” sahibi kütlelere dayalı bir yönetsel yapıyı öngören bir

TİCİ (Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı) ile başlayan sporda yönetsel örgütlenmenin bağımsız sesi, federasyonlara kendi kararlarını verme ve mal varlıklarını oluşturma hakkını tanımış, ancak dönemin siyasi ve ekonomik şartlar bu bağımsız yapının yerini bir devlet otoritesine bırakması ile sonuçlanmıştır.

Çeşitli nedenler öne sürülerek tam merkezi bir yönetim anlayışının hakim kılındığı 3530 sayılı Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü Kanununun 1938 yılında yürürlüğe girmesiyle sporun genel yönetim yapısı büyük bir değişime uğramış, spor federasyonları da bu kanunla birlikte faaliyetlerini adı geçen kuruma bağlı olarak sürdürmeye başlamışlardır. Bu geçiş döneminde federasyonların yaşamış olduğu en menfi değişim, önceleri federasyon başkanlarının seçimle iş başına gelmelerine karşın, kabul edilen yasayla birlikte federasyon başkanları Genel Müdürün teklifi ve Gençlik ve Spordan Sorumlu Devlet Bakanının onayıyla atanmaya başlaması ile yaşanmıştır¹⁴.

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü 22.11.1993 tarihli ve 21766 sayılı “*Spor Federasyonlarının Teşkilatı Çalışma, Görev, Yetki ve Sorumluluk Yönetmeliği*”nin ‘Federasyonların Belirlenmesi’¹⁵ başlığını taşıyan 5.maddesinde, federasyonların GSGM Merkez Danışma Kurulu kararı ile kurulacağı, bir federasyona bir veya daha fazla spor dalının bağlanabileceği belirtilmiştir. 1993 yılında ise atama ile göreve getirilen federasyon başkanlarının seçimle iş başına gelmesine ilişkin yönetmelik kabul edilmiştir.

Federasyon Başkanlarının seçim sistemiyle başa gelmelerini özerklik adına atılmış önemli adımlardan biri olarak kabul etmek mümkündür. Zira özerkliğin temel taşlarından biri bağımsız yönetimdir. Bugün seçilen başkanlar her ne kadar aldıkları kararları Genel Müdürlük onayından geçirmek zorunda olsalar da, bu “*yarı-özerk*” görüntü dahi, spor branşlarında kendi federatif yapılarını oluşturmak üzere en küçük birimler olan spor kulüplerine az da olsa bir söz hakkı tanımaktadır.

Yine mali özerklik konusu dikkate alındığında federasyonlara getirilen önemli değişimlerden biri de 4.3.2004 tarihinde 3289 sayılı kanunun 5105 sayılı Kanunla değişik Ek 3.

ideolojik model edinmiştir. İlk teşkilatımız TİCİ ağırlıklı olarak merkezi olan İstanbul’da hizmet vermekte iken devletin spor gibi ciddi bir konunun özerk bir cemiyete bırakılamayacağı fikrinden hareketle meseleye el koymuş ve 1936 yılında “Türk Spor Kurumu” (TSK) kurulmuştur. FİŞEK, K.; “Devlet Politikası ve Toplumsal Yapıyla İlişkileri Açısından Spor Yönetimi”, Bağırhan Yayınevi, Ankara,1998, s.453-454

¹⁴ İMAMOĞLU, A. F.ÇİMEN, Z.; “Türkiye’de Spor Federasyonlarında Örgütsel Değişme İhtiyacı ve Bazı Uygulamalar Üzerine Düşünceler” Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, C:4, S:2, Ankara, 1999, s.59-76

¹⁵ Aynı Yönetmeliğin 6. Maddesine göre Federasyonlar şu şekilde teşkilatlanmaktadır; (5/2/1994 tarihli ve 21840 sayılı Resmi Gazete ile değişiklik) Federasyonlarda karar organ Yönetim Kurulu’dur. Yönetim Kurulu; başkan, as başkan veya as başkanlar, genel sekreter ve üyelerden oluşur.

maddesine dayanarak çıkarılan “Sponsorluk Yönetmeliği”¹⁶ ile sağlanmıştır. Bu yönetmeliğin yürürlüğe girmesiyle spor sponsorlukları özel ve tüzel kişiler için daha cazip hale gelmiştir. Dolayısıyla federasyonlar kendi kaynaklarını oluştururken alacakları aynı ya da nakdi yardımlar için yasal bir düzenlemeye kavuşmuşlardır^{17 18}.

Federasyonların özerk bir yapıda teşkilatlanarak çalışabilmelerini temin etmek amacıyla yapılan önemli bir değişiklik de, belirlenen miktara kadar federasyonların satın alma işlemlerini kendi bünyeleri içinde yapma yetkisine kavuşturulmaları ve yurt içinde yapılan her türlü faaliyetler ile ilgili hizmetlerin yerine getirilmesinde ita amirliği yetkisinin verilmesidir. Bu düzenleme ile Genel Müdürlüğün onayına bağlı olarak yürütülen bir kısım idari ve mali hizmetlerin federasyonlarca yerine getirilmesi sağlanmakta, bürokratik işlemler azaltılmaktadır¹⁹.

Tüm bunların dışında Türk sporunda özerklik adına yaşanan en mühim gelişme hiç kuşkusuz “*Türkiye Futbol Federasyonunun*” özerkliğidir.

28-Mayıs–1985 tarihinde Profesyonel futbolun mali ve idari açıdan özerk hale gelmesi ve amatör futbolun da çağdaş seviyeye yükseltilmesi amacıyla, hazırlanmış olan “*T.F.F. kuruluş Kanunu*” tasarısı T.B.M.M. ne teklif edilmiş ancak yürürlüğe girme imkânı bulmadan spor tarihine bir belgesel çaba olarak geçen önerilerden birisi olarak hazırlanan kanun tasarısında; profesyonel futbola yasal dayanak hazırlanması yanında, futbol işlerinin yönetimine yeni bir şekil verilmek istenerek yeni bir yapılanma içerisinde T.F.F. kurulması planlanmıştır²⁰.

¹⁶ **Geçici Madde 9.** — Ek 9 uncu maddenin dokuzuncu fıkrasında öngörülen Genel Müdürlük bütçesinden ayrılacak pay ile ilgili oran, federasyonların özerk olduğu tarihten itibaren üç yıl sonra uygulanır. Bu tarihe kadar Genel Müdürlük her türlü desteği sağlar.

Madde 4. — 31.12.1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 89 uncu maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki (5) numaralı bent eklenmiştir.

5. 3289 sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 17.6.1992 tarihli ve 3813 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun kapsamında yapılan sponsorluk harcamalarının; amatör spor dalları için tamamı, profesyonel spor dalları için % 50'si.

Madde 5. — 3.6.1949 tarihli ve 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 14 üncü maddesinin birinci fıkrasının (6) numaralı bendinin sonuna aşağıdaki alt bent eklenmiştir.

3289 sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 17.6.1992 tarihli ve 3813 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun kapsamında yapılan sponsorluk harcamalarının; amatör spor dalları için tamamı, profesyonel spor dalları için % 50'si,

¹⁷ GSGM Sponsorluk Yönetmeliği, **Resmi Gazete 24522**;13 Eylül 2001

¹⁸ <http://www.gsgm.gov.tr>

¹⁹ İMAMOĞLU, A. , F.ÇİMEN, Z.; “**Türkiye’de Spor Federasyonlarında Örgütsel Değişme İhtiyacı ve Bazı Uygulamalar Üzerine Düşünceler**” Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, C:4, S:2, Ankara, 1999, s.59-76

²⁰ DEVECİOĞLU S.,ÇOBAN B., “**Türkiye Futbol Federasyonu’nun Özerkliği**”, 7. Uluslar Arası Spor Bilimleri Kongresi, Antalya, Ekim 2002, s. 259-260

Türkiye Futbol Federasyonunun, tam anlamıyla demokratik ve özerk bir yapıya kavuşturulması, amatör futbolun da T.F.F. yönetimine devredilerek Türk futbolunun iki başlıktan kurtarılması, Merkez Hakem Kurulu ile ilgili bir teşkilatlanmaya yer verilmesi, kulüplerin futbol ile ilgili televizyon radyo, basılı yayın ve reklâm konularında, ticari ve mali haklarının düzenlenmesi ve eksikliklerin giderilmesi amacıyla hazırlanan, 3813 Sayılı “*Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun*” 17.06.1992 tarihinde kabul edilerek 3.7.1992 gün ve 21273 sayılı Resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren bu kanunla, T.F.F'nin özerkliği tam anlamıyla ve açık olarak tanımlanmıştır²¹.

Bugün halen özerkliğin T.F.F için iyileştirilmeye yönelik çalışmalar sahne olan bir yönetim şekli olduğunu söylemek mümkündür. 17.6.1992 tarihli ve 3813 sayılı “*Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri hakkındaki Kanunun*” bazı maddeleri 14.04.2000 tarihinde kabul edilerek 20.4.2000 gün ve 24026 sayılı Resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 4563 sayılı kanunla değiştirilmiştir.

Bütün bu gelişmelerle birlikte T.F.F.'nin mevcut idari yapısında “özel hukuk hükümlerine tabi tüzel kişilik”, “tahkim” ve “seçim” ile ilgili uygulamaların yetersiz olduğu; mali yapısında ise, mal ve hizmet üretimi, tüketimi, bölüşümü ve bunların denetlenmesi konularında çözüm bekleyen sorunların varlığından ve Türk spor yönetiminde, merkezi yönetim anlayışının getirmiş olduğu idari ve mali problemlerin, T.F.F.'nin yönetimine de yansdığı, dolayısıyla Türkiye Futbol Federasyonu mevcut yönetim yapısının, özerklik kriterlerine uygun olarak idari ve mali açıdan yeniden yapılanmaya ihtiyaç duyduğunu söylemek mümkündür.

Futbol Federasyonu'nun özerkleşmesinden yıllar sonra diğer spor federasyonlarının da özerkleşebilmesi için **GSGM' nün Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki 3289 Sayılı Kanun'da 04.03.2004 tarih, 5105 sayılı Kanun ile** (13.03.2004 tarih, 25401 sayılı RG.) önemli değişiklikler yapılmıştır.

Bu Kanun'un 2.maddesine göre (3289 sayılı Kanun'a ilave edilen ek madde 9) özerk federasyonlar, organları genel kurulları tarafından seçimle göreve gelen, her türlü kararlarını kendi organları içerisinde alan, bütçesi genel kurul tarafından onaylanan ve ibra edilen federasyonlardır.²².

²¹ DEVECİOĞLU S.,ÇOBAN B., s. 259-260

²² **5105 sayılı Kanun**, 13.03.2004 tarih, 25401 sayılı Resmi Gazete

Federasyonların özerk olabilmeleri için aranılacak kriterler ise;

Faal sporcu ve kulüp sayısı, ülkemiz ve dünyadaki yaygınlığı ve gelişme potansiyeli, gelirlerin giderlerini karşılama yeterliliği, olimpik olup olmadığı ve federasyon veya bağlı kulüplerin tesisi olup olmadığı gibi hususlar olup, yine aynı Kanun'la 3289 sayılı Kanun'a eklenen geçici maddeyle Genel Müdürlük bütçesinden ayrılacak pay ile ilgili oranın, Federasyonların özerk oldukları tarihten 3 yıl sonra uygulanacağı, bu süreye kadar Genel Müdürlüğün her türlü desteği sağlayacağı da ifade edilmiştir(Geçici madde 9).

Bu, 3 yıl süresince Genel Müdürlüğün özerkleşen federasyonlara her türlü maddi desteği sağlamaya devam edeceği anlamına gelmektedir.

Özerk federasyonların genel kurullarının toplanması, çalışmalarına ilişkin esas ve usulleri ile kimlerin oy kullanabileceği, Tahkim Kurulu ile ilişkilerinin Genel Müdürlük tarafından düzenlenecek çerçeve statü ile belirleneceği de aynı Kanun'un 2. maddesinde kararlaştırılmıştır.

Özerk federasyonların gelirleri 13.maddede sayılmıştır.

Gelirlerden birisi Genel Müdürlük bütçesinden ayrılacak paydır.5105 sayılı Kanun'da kendi öz gelirlerinin %15'ini geçmemek üzere gibi bir sınırlama var iken Çerçeve Statüde buna değinilmemiştir. Ancak 28.04.2005 tarihinde kabul edilen 5340 sayılı Kanun ile (05.05.2005 tarihli, 25806 sayılı Resmi Gazete) Genel Müdürlüğün Olimpik branşlarda Federasyonun bir önceki yıl gerçekleşen gelirlerinin %75'i kadar, olimpik olmayan branşlarda ise %50'si kadar yardımda bulunacağı öngörülmüştür.

Özerk Federasyonların diğer gelirleri ise projelerin desteklenmesi için yine buradan ayrılacak kaynak (spor dalının olimpik olup olmadığı, sporcu ve kulüp sayısı, ülke tanıtımına katkısı, sponsorların görev alıp alamayacağı hususları dikkate alınarak), katılım payları, tescil-vize-transferlerden alınacak paylar, sponsorluk gelirleri, yardım ve bağışlar, kira ve işletme gelirleri, diğer gelirler olarak sayılmış, harcamalara ait usul ve esasların ana statüde düzenleneceği belirtilmiştir.

Özerkleşen federasyonların her türlü işlem ve faaliyetleri Genel Müdürlüğün bağlı olduğu Bakanlığın denetimine tabi kılınmıştır. Ancak bu denetimin nasıl olacağına ilişkin herhangi bir açıklamaya yer verilmemiştir. Futbol federasyonu örneği ortada dururken özerk federasyonlara bu şekilde bir denetimin öngörülmesi, özerk federasyonlarda devlet memurlarının halen çalışıyor olması, yapılan iş ve işlemlerin inceleme/soruşturma/denetim gerektirmesi ve dahası özerk federasyonlarda son dönemde yaşanan sıkıntılara rağmen Genel Müdürlüğün mevcut denetim

sistemine işlerlik kazandırılmaması ve bu konuda açıkça vurgulama yapılmaması anlaşılammakta, bu durum bir eksiklik olarak görülmektedir.

D) ÖZERK SPOR FEDERASYONLARIN SPOR HUKUKU GEREKSİNİMİ

Birbirinden farklı ve ayrıntılı hukuki düzenlemelere konu olan sporun, Türk Hukukunda ne tür bir sistem içinde ele alınarak düzenlemeye bağlandığı üzerinde kısaca durmak gerekir. Bu çerçevede esasen Türk sporuna ilişkin hukuki düzenleme yapma yetkisini tanıyan iki ayrı kanun söz konusu olmaktadır. Bunların ilki 3289 sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü' nün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, diğeri ise 3813 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'dur. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, Türk sporuna ilişkin karar ve denetim yetkilerini genel olarak elinde bulunduran bir kuruluştur²³.

Her ne kadar bu federasyonların kanunda özerk oldukları ifade edilse de özellikle federasyonların statülerini GSGM tarafından öngörülen çerçeve statüye uygun şekilde hazırlamak zorunda olmaları, özerk federasyonların ceza veya disiplin kurullarınca verilen kararlara karşı Genel Müdürlük bünyesinde oluşturulacak Tahkim Kuruluna²⁴ itiraz edilebilmesi ve özerk federasyonların her türlü faaliyet ve işlemlerinin Genel Müdürlüğün bağlı olduğu Bakanlığın denetimine tâbi olması, tam ve gerçek anlamda bir özerkliğin mevcut olmadığını ortaya koymaktadır. Bu sebeple bu federasyonların gerçekte "yarı özerk" olduklarını ifade etmek hatalı olmaz²⁵.

14 Temmuz 2004 de yürürlüğe giren G.S.G.M çerçeve statüsüne göre, önemli bir hüküm, GSGM'nin Özerk Federasyonlar için bir "*Çerçeve Statü*" hazırlayacağı ve her özerklik kazanan federasyonunu da bu çerçeve statüye uygun şekilde "*Ana Statü*"sünü kendisinin

²³ Ancak futbol, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü' nün düzenleme yapma yetkisi dışında kalmaktadır. 3813 sayılı kanun gereğince, futbolla ilgili tüm kararları alma, uygulama ve denetleme yetkisi Türkiye Futbol Federasyonuna aittir. Bu genel yapı içinde 4.3.2004 tarih ve 5105 sayılı "Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" (RG. 13.3.2004/ 25401) ile 3289 sayılı kanuna ilave edilen ek dokuzuncu madde üzerinde de durmak gerekir. Buna göre kanunda öngörülen süreç sonucunda federasyonlara idari ve mali özerklik verilebileceği kabul edilmiştir. KÜÇÜKGÜNGÖR, E., "**Kadir Has Üniversitesi Spor Hukuku Araştırma ve Uygulama Merkezi, Spor Hukuku Seminer Notları**", İstanbul, 2006.

²⁴ Tahkim Kurulu; özerk federasyon ile kulüpler, Federasyon ile sporcu, hakem teknik direktör, antrenör, idareci ve benzeri spor elemanları, kulüpler ile sporcu, antrenör, idareci ve spor elemanları, kulüpler ile kulüpler arasında çıkacak ihtilaflarla federasyon yönetim kurulunca verilecek kararlar ile disiplin veya ceza kurulu kararlarına karşı ilgililerin itirazı üzerine inceleyerek kesin karara bağlar. Tahkim Kurulu, 3289 sayılı Kanun, Genel Müdürlüğün ilgili mevzuatı, federasyon ve uluslararası federasyonların kurallarını dikkate alarak hüküm tesis eder.

http://www.gsgm.gov.tr/sayfalar/birimler/tahkim_kurulu/tahkim_kurulu_index.htm# 24,04,2006

²⁵ KÜÇÜKGÜNGÖR, E., "**Kadir Has Üniversitesi Spor Hukuku Araştırma ve Uygulama Merkezi, Spor Hukuku Seminer Notları**", İstanbul, 2006.

hazırlama zorunluluğunda olduğudur. Ancak, Kanuna konulan bir diğer hükme göre “*Özerk Federasyonlar, uluslararası federasyonların öngördüğü kurulları oluşturmak zorundadır*” Bu durumda GSGM çerçeve statüsü ile uluslararası bir federasyonun yaptırımları arasında çelişki ya da anlaşmazlık olduğu takdirde özerk federasyonun hangisine itibar edeceği kanunda yeterince açık belirtilmemiştir. Buna örnek olarak, bu Kanunun özerk federasyonlara “*Tahkim Kurulu*” kurma izni vermediğini fakat bazı uluslararası federasyonların, üyelerini Tahkim Kurulu oluşturmakla zorunlu tuttuğunu belirtilebilir²⁶.

Ayrıca, spor, rekabetin geçerli olduğu diğer alanlardan farklı bir özelliğe sahiptir; bütün ekonomik rekabetlerde amaç, rakipleri yok etmek ve olabildiğince piyasaya hakim olabilmek, tek kalmak iken, spor serbest rekabete çok açık ise de, rakipler arasında bir dayanışmanın da var olduğu farklı bir alandır. Zira sporda rakip kalmazsa yarışma da olmaz. Diğer rekabetlerde yok olan her rakip kalanları sevindirirken, sporda, rakipler var olmak ve yarışabilmek için ekonomik açıdan birbirlerini korumak durumundadır. Bu nedenle Avrupa Birliği Adalet Divanı, AB'nin spora özgü kurallara müdahale edemeyeceğine ve rekabet kurallarını katı şekilde uygulayamayacağına karar vermiştir²⁷.

Spor karşılaşmaları sporun elemanları olan oyuncu, kulüp ve federasyonların hukuki statüleri, özel hukuk statüsünde kabul edilmiştir. Özel hukuk problemlerini çözmeye genel yetkili ve görevli organ, mahkemeler olmasına karşılık taraflar isterlerse mahkemeye gitmeden de sorunlarına çözüm bulabilirler. Mahkemelerin dışında özel hukuk hükümlerini uygulayarak, soruna çözüm bulan müessese hakemlerdir. Hakemler önlerine gelen problemleri maddi hukuk ve usul hukuku kriterlerine göre çalışarak çözerler²⁸.

Yeni çıkartılan Kanun'un değinilmek istenen bir diğer hükmü, GSGM'nce Yönetmeliği çıkartılan “*Tahkim Kurulu*” ile ilgilidir. Öncelikle sadece yedi asil ve yedi yedek üyeden oluşan bu kurulun üye sayısı tarafımızdan yetersiz bulunmaktadır. Bu kurul halen 54 (TFF hariç), belki ileride daha çok Federasyona “*Üst Yargı*” hizmeti görecektir. Kanımızca Kurul'un üye sayısı azdır ve bu durum kurulun zamanla tıkanmasına, kararlarının gecikmesine veya acele alınmasına neden olabilecektir. Bu Kurul'un daha geniş sayıya sahip olması ve birimler halinde oluşturulması, hem konularına göre ihtisaslaşmaları, hem de ülkemiz yargısının çokça karşılaştığı tıkanmaların burada da yaşanmamasına karşı alınmış bir tedbir olabilirdi.

²⁶ ERKİNER, K, “**Türkiye Spor Yapısındaki Hukuki Gelişmeler**” The 10th ICHPER-SD Europe Congress & The TSSA 8th International Sport Science Congress, November 17-20 2004, Antalya

²⁷ ERKİNER, K.; “**Spor ve AB Üyeliği**”, Radikal Gazetesi, 05.09.2002.

²⁸ GENÇ, D. A.; “**Spor Hukuku**”, Alfa Yayınları İstanbul, 1998, s.73

Diğer taraftan Tahkim Kurulu'nun yedi üyesinden sadece beşinin hukukçu olma zorunluluğunun bulunması, kanımızca büyük bir yanlıştır. Unutulmamalıdır ki bu Kurul bir "Yargı Organıdır". Dünyada adalet dağıtan bütün yargı mercileri, mahkemeler olsun, tahkim kurulları olsun daima hukukçulardan oluşturulur. Hukukçu olmayan kişilerin mahkemelerde yer alması, ancak kapalı rejimlerde görülen bir uygulamadır ve geçmişte ülkemiz bazı yargı organlarında bu duruma neden olduğu için defalarca kınanmıştır. Şimdi sporda buna yeniden yer vermek çok büyük bir yanlıştır²⁹.

SONUÇ

Spor hukuku Türkiye'de yeni ve gelişmekte olan bir disiplindir. Spor hukuku spor branşlarında oluşacak ihtilafların çözümü için bir gereksinim ve zorunluluktur.

Bir kuruluşun özerk olabilmesi için, sivil inisiyatif yönetiminde olması, toplum yararına çalışması ve ticari kaygı taşımaması gerekir.

Ulusal ve uluslar arası alanda katıldığımız spor yarışmalarında çeşitli ihtilaf ve sorunlarla karşılaşma olasılığımız oldukça fazladır. Karşılaşacağımız bu ihtilaf ve sorunları çözmek için spor hukukuna ve spor hukukçularına ihtiyacımız vardır. Halter branşında yaşadığımız doping olayında almış olduğumuz ceza belki daha da asgariye indirilebilirdi. Konuyu savunabilmek için öncelikle konu üzerinde uzman olması gerekir.

Günümüzde "Spor Hukuku" alanında uzmanlarımızın sayısı yok denecek kadar azdır. Bu sayının mutlaka artması/artırılması gerekir.

Bu noktadan hareketle yapılması gereken konuları belirtmekte fayda vardır;

Öncelikle "Spor Hukuku" alanında çalışmalara hız verilmelidir. Hukuk fakültelerinde "Spor Hukuku" dersi tekrar açılmalıdır. Beden Eğitimi ve spor yüksekokulların da "Spor Hukuku" alanına daha fazla yer verilmelidir. Federasyonların yapılanmasında hedef tam özerklik olmalıdır. Federasyonlar gelir düzeyleri ve branşlarındaki yaygınlıkları gibi hususlar da dikkate alınarak öncelik sıraları belirlenmek şartıyla özerkliğe kavuşturulmalıdır. Özerkleşen spor federasyonlarında mevcut olan disiplin veya ceza kurullarının yanı sıra Futbol Federasyonunda olduğu gibi "Tahkim Kurulu" oluşturulmalı ve federasyonlar "yarı özerk" görünümünden çıkarılmalıdır. Devlet sporu yöneten değil de denetleyen ve destekleyen konumda olmalıdır. Sporun bir lüks değil toplum için bir ihtiyaç olduğu anlatılmalıdır. Spora aktarılan kaynaklar

²⁹ ERKİNER, K, "Türkiye Spor Yapısındaki Hukuki Gelişmeler" The 10th ICHPER-SD Europe Congress & The TSSA 8th International Sport Science Congress, November 17-20 2004, Antalya

artırılmalıdır. Uluslar arası arenada Türkiye'nin haklarını savunabilecek yeterli sayıda spor hukukçusunun yetiştirilmesi gereklidir.

KAYNAKÇA

ERTURAN, E. E; **“Türkiye’de Spor Federasyonlarında Özerklikle İlgili Gelişmeler-Federasyon Başkanlarının Görüşleri Açısından Bir Değerlendirme”** Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2003

<http://www.gsgm.gov.tr>

GSGM, Spor Şurası 1999, Kılıçaslan Yayınevi, Ankara, 1999.

TOBB, **”Mahalli İdarelerin Yeniden Yapılandırılması”** Yerel Yönetim Özel İhtisas Komisyonu Raporu”,1996

DÜLGER, İ., **“Üniversite Yönetiminde Değişim Ve Özerklik”**, H.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara,1991

TORTOP, N.; **“Yerel Yönetimler ve Mali Özerklik”** Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, C:5, Sayı:5 , Eylül, 1996 s.3-13

SARAN, M.U., **“Özerklik ve Mahalli İdareler Düzeyinde Denetim”** Türk İdare Dergisi, Sayı: 408, Eylül,1995, s.21-32.

TORTOP, N: **“Özerk, Üretken ve Katılımcı Mahalli İdare Anlayışı”**, Amme İdaresi Dergisi, Cilt:24, Sayı:4, 1996, s:3-13

İMAMOĞLU, A. F., **“Türkiye’de Sporun Yönetimsel Yapısı İçinde Spor Federasyonları”** 7.Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Kongre – Paneller, 27-29 Ekim 2002 Antalya

GSGM, **“Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Spor Federasyonlarının Teşkilatı Çalışma, Görev, Yetki ve Sorumluluk Yönetmeliği”** , MDK Yayını no:3, Ankara, 2000

FİŞEK, K.; **“Devlet Politikası ve Toplumsal Yapıyla İlişkileri Açısından Spor Yönetimi”**, Bağırhan Yayınevi, Ankara,1998

İMAMOĞLU, A. F.ÇİMEN, Z.; **“Türkiye’de Spor Federasyonlarında Örgütsel Değişme İhtiyacı ve Bazı Uygulamalar Üzerine Düşünceler”** Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, C:4, S: 2 s. 59-76, Ankara, 1999

GSGM., **“Federasyon Başkanları Seçim Yönetmeliği”**, Resmi Gazete, 21741; 27/10/1993

GSGM, Gençlik ve Spor Müdürlüğünün Teşkilat Görevleri Hakkında Kanun 1’, GSGM Yayını, Ankara, 1997

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Resmi Gazete, Kanun No. 5105, Kabul Tarihi: 4.3.2004

GSGM Sponsorluk Yönetmeliği **Resmi Gazete 24522**; 13 Eylül 2001

SOYSAL, M. **“Türkiye Olimpiyat Paneli ile Sporda Devletin Yeri Panelinde Yapılan Konuşmalar”** T.A.S.K.K. Yayın no:11, Ankara,1989, s.110

SEÇKİNER, Y.; **“55. Hükümetin Gençlik ve Sporda Temel Amaç, İlkeler ve Politikaları”**, Başbakanlık Yayını, 1997

DPT; “**Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996- 2000)**”, DPT Yayın ve Temsil Dairesi Başkanlığı, Yayın ve Basım Şube Md., Ankara, 1995

GSGM, **Federasyon Başkanları Toplantısı**, GSGM Yayını, Ankara, Eylül 1999

“**Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun**”, Resmi Gazete 24026; 20-4-2000

DPT; Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı: “**Beden Eğitimi, Spor ve İstanbul Olimpiyatları Özel İhtisas Komisyonu Raporu**” . Ankara, 2000.

DEVECİOĞLU S., ÇOBAN B., “**Türkiye Futbol Federasyonu’nun Özerkliği**”, Spor Bilimleri Derneğince Düzenlenen 7. Uluslar Arası Spor Bilimleri Kongresinde (Antalya, Ekim 2002) s.259-260

GENÇ, D. A.; “**Spor Hukuku**”, Alfa Yayınları İstanbul, 1998.

ŞAHİN.M.Y., TUNÇKOL. H., “**Spor Hukuku Ve Uluslararası Tahkim Mahkemesi (Cas)**” The 10th ICHPER-SD Europe Congress & The TSSA 8th International Sport Science Congress, November 17-20 2004, Antalya,

GÜNAL, A. N., KÜÇÜKGÜNGÖR, ERKAN.; “**Türk Spor Hukukunun Genel Esasları ve İlgili Mevzuat**”, Yetkin Yayınevi, Ankara, 1998.

ERTAŞ, Ş., PETEK, H., “**Spor Hukuku**”, Yetkin Yayınları, Ankara 2005 s.26-28

SARIİBRAHİMOĞLU, Y.S., BAKANAY, M.A., TEKİN, T.; “**Spor Hukuku**”, Odak Ofset Ankara 2002.

KÜÇÜKGÜNGÖR, E., “**Kadir Has Üniversitesi Spor Hukuku Araştırma ve Uygulama Merkezi, Spor Hukuku Seminer Notları**”, İstanbul, 2006.

http://www.gsgm.gov.tr/sayfalar/birimler/tahkim_kurulu/tahkim_kurulu_index.htm#
24.04.2006

ERKİNER. K, “**Türkiye Spor Yapısındaki Hukuki Gelişmeler**” The 10th ICHPER-SD Europe Congress & The TSSA 8th International Sport Science Congress, November 17-20 2004, Antalya

ERKİNER, K.; “**Spor ve AB Üyeliği**”, Radikal Gazetesi, 05.09.2002.

WEGENER. G.J.; ‘**Sports in the Member States of European Community**’, Netherlands Sports Confederation, Holland

<http://www.dosb.de>

CENTRAL OFFICE OF INFORMATION; “**Britain 1996, an Official Handbook**”, London, 1996

<http://www.ccpr.org.uk>

<http://www.jeunesse-sports.gouv.fr>